

2. ÜNİTE: MİLLİ UYANIŞ: BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

I. DÜNYA SAVAŞINA YOL AÇAN GELİŞMELER (2. Ünite 1. Kazanım)

Birinci Dünya Savaşı'nın Genel Sebepleri:

1- Milliyetçilik akımı: Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik akımı Avrupa'da siyasi ve sosyal hayatta değişikliklere sebep oldu. Milliyetçilik akımı ile Osmanlı ve Avusturya Macaristan gibi çok uluslu devletler parçalandı.

2- Sömürgecilik yarışı: Sanayi İnkılabı sonrası sanayileşen Avrupa devletleri ürettikleri ürünler için pazar ve sanayi için hammadde arayışına girdi. Bu durum devletlerarasındaki sorunlar ve rekabet ile çıkar çatışmasına neden oldu.

Birinci Dünya Savaşı'nın Özel Sebepleri:

- İngiltere ve Almanya arasındaki sömürgecilik yarışı
- Fransa'nın Alsas-Loren'i Almanya'dan geri almak istemesi
- Rusya'nın Panslavizm (Balkanlar'daki Slav ırkındakileri kendi yönetimine almak) politikasıyla sıcak denizleri ve boğazları ele geçirmek istemesi
- İtalya ve Almanya'nın güçlenmesinin İngiltere ve Fransa'yı telaşlandırması
- Avusturya-Macaristan'ın, Rusya'nın balkanlardaki ilerleyişinde rahatsız olması

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA BLOK DEVLETLER

Üçlü İttifak	Üçlü İtilaf
Almanya	İngiltere
Avusturya Macaristan	Fransa
■ İtalya (Sonradan İtilaf tarafına geçti.)	Rusya
Savaşa Sonradan Katılanlar	
Osmanlı Devleti Bulgaristan	Yunanistan, Romanya, Japonya, Sırbistan, Brezilya, Portekiz

Savaşı Başlatan Olay : Avusturya-Macaristan veliaht'ının Sırp bir öğrenci tarafından öldürülmesi.

Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'na Almanya Yanında Girme Nedenleri:

- ✚ Osmanlı'nın siyasi yalnızlıktan kurtulmak istemesi
- ✚ İttihat ve Terakki yöneticilerinin Almanya'nın savaşı kazanacağına inanmaları
- ✚ Kaybedilen yerleri geri alma düşüncesi
- ✚ Rusya'nın boğazlar üzerindeki isteklerini engelleme isteği

Almanya'nın Osmanlı'yı savaşa katmak istemesinin sebepleri:

- 🌍 Savaşı geniş alana yayarak Almanların savaş yükünü azaltmak istemesi
- 🌍 İngiltere ve Fransa'nın boğazlar yoluyla Rusya ile bağlantısını kesme düşüncesi
- 🌍 Osmanlı'nın hammadde ve insan gücünden yararlanmak düşüncesi
- 🌍 Süveyş Kanalı yoluyla İngiltere'nin uzak doğu'daki bağlantısını kesme düşüncesi
- 🌍 Halifenin dini gücünden yararlanarak Müslümanları ayaklandırma düşüncesi

Osmanlı'nın Savaşa Girme Olayı: Yavuz ve Midilli gemilerinin Karadeniz'e açılarak Rus limanlarını topa tutması

OSMANLI DEVLETİ'NİN SON SAVAŞI: I. DÜNYA SAVAŞI (2. Ünite 2. Kazanım)**OSMANLI'NIN SAVAŞTIĞI CEPHELER**

CEPHE ADI	AÇILMA NEDENİ	ÖNEMLİ ÖZELLİĞİ
KAFKAS CEPHESİ	--- Kafkaslara ulaşarak Türkleri Ruslara karşı ayaklandırmak --- Hindistan'a ulaşarak İngiltere'nin sömürgeleri ile bağlantıları kesmek --- Bakü petrollerinin denetimini ele geçirmek	İlk taarruz cephesi Mustafa Kemal savaştı.
KANAL CEPHESİ	--- Süveyş kanalını ele geçirerek İngiltere'nin uzak doğu sömürgelerine giden bağlantıyı kesmek --- Mısırı İngiltere'den geri almak	Almanya'nın isteğiyle açılan taarruz cephesi
ÇANAKKALE CEPHESİ	-- İstanbul'u, boğazları alarak Osmanlı'yı savaş dışı bırakmak --- İstanbul'u, boğazları alarak Osmanlı'yı savaş dışı bırakmak --- Rusya'ya yardım göndermek --- Almanya Osmanlı arasındaki bağlantıyı kesmek	Savunma cephesi Kazandığımız tek cephe Mustafa Kemal savaştı.
HİCAZ-YEMEN CEPHESİ	--- Hicaz (Mekke-Medine) bölgesini savunmak için İngilizlerle mücadele edilmiştir.	Fahrettin Paşa Medine savunması
IRAK CEPHESİ	--- Musul Kerkük petrollerini ele geçirmek --- Rusya'ya yardım götürmek	Savunma cephesi Kutul Amarede Türk ordusu başarılı olmuştur.
SURİYE CEPHESİ	--- Kanal cephesinde yenilen Osmanlı'yı durdurmak	Savunma cephesi Mustafa Kemal'in son görev yeridir
GALİÇYA MAKEDONYA ROMANYA		Müttefiklere yardım için açılan cephe

Asılsız Ermeni İddiaları:

Balkanlardaki birçok azınlık isyan ederken Ermeniler böyle bir isyanı akıllarından bile geçirmemişlerdi. İşte bu nedenle Ermeniler, Osmanlı yönetimince “millet-i sâdika” (sadık millet) olarak adlandırılmışlardı.

Ermenilerden kendi çıkarları için yararlanmaya çalışan iki devlet, birbirine düşman olan Rusya ve İngiltere olmuştur. Rusya, Ermenilerin yardımıyla Akdeniz'e inmenin hayalini kurarken İngiltere de Ermenileri kullanarak Rusya'nın Akdeniz'e inmesini engellemeye çalışmıştır. Böylece Ermenilerin yaşadığı coğrafya iki büyük devletin çekişme alanı olmuş, bölgede yaşayan hem Ermeniler hem de Müslümanlar bu çekişmeden zarar görmüştür.

Osmanlı Devleti, ölüm kalım savaşının verildiği bir ortamda Ermeni çeteleriyle uğraşmak zorunda kalmıştır. Ermenilerin olumsuzlukları üzerine Osmanlı Hükûmeti, çıkardığı **Sevk ve İskân Kanunu** ile (27 Mayıs 1915) olaylara karışan Ermenilerle onlara yardım edenleri ülkenin daha sakin bir bölgesi olan Suriye'ye nakletme kararı almıştır.

Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918):

ABD Başkanı Wilson tarafından yayınlanan 14 maddeden oluşan ilkelerdir.

- Yenilen devletler yenilen devletlerden toprak almayacak.
- Devletler arasında gizli antlaşmalar yapılmayacak.
- Antlaşmazlıklar barış yoluyla çözümlenecek.
- İmparatorluklar içinde yaşayan milletlere kendi geleceklerini belirleme hakkı verilecek.

Paris Barış Konferansı (18 Ocak 1919):

Amaç: Yenilen devletlerle imzalanacak barış antlaşmalarının şartlarını belirlemektir.

Katılan devlet sayısı: 32

Söz sahibi devletler: İngiltere, Fransa, ABD.

Konferansın konusu: 1- Avrupa haritasını yeniden çizmek. 2- Osmanlı topraklarının yeniden paylaşım planını yapmak.

Alınan kararlar:

- İtalya'ya bırakılan İzmir ve çevresi Yunanistan'a verildi.
- Milletler Cemiyeti'nin kurulmasına karar verildi.
- Wilson ilkelerindeki galip devletlerin toprak alamayacağı ilkesi sebebiyle **“Manda ve Himaye”** adlı yeni bir sistem ortaya çıktı.

Osmanlı'nın Savaşa Girmesinin Sonuçları:

- Yeni cepheler açıldı.
- Savaş geniş alana yayıldı.
- Savaşın süresi uzadı.
- İtilaf Devletleri Rusya'ya yardım götüremedi.

İŞGAL YILLARINDA ANADOLU (2. Ünite 3. Kazanım)

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI

30 Ekim 1918 tarihinde Limni adasının Mondros limanında imzalandı. Osmanlı adına Bahriye Nazırı Rauf Bey İtilaf Devletleri adına Amiral Calthorpe tarafından imzalandı.

ANTLAŞMA MADDESİ	ANTLAŞMA MADDESİ YORUMU
Çanakkale ve İstanbul boğazları açılacak ve bu yerdeki istihkamlar itilaf devletleri tarafından işgal edilecekti. (Madde 1)	--- İstanbul ve Anadolu arasındaki bağlantı kesildiği için İstanbul'un güvenliğini tehlikeye girmiştir.
Sınırlarının korunması ve iç güvenliğinin sağlanması için gereken birlikler dışında Osmanlı ordusu derhal terhis edilecekti. (Madde 5)	--- Osmanlı'nın savunma gücü ortadan kalkmıştır.
İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durumda herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecekti. (Madde 7)	--- Antlaşmanın en ağır maddesidir. --- Anadolu'da istedikleri yeri işgal etme hakkı elde ettikleri için Anadolu'nun tamamı işgal altına girmiştir.
İtilaf devletleri Osmanlı demiryollarından yararlanacak, Osmanlı ticaret gemileri itilaf devletlerinin hizmetinde bulunacaktı. (Madde 8)	--- İtilaf devletleri Osmanlı Devleti'nin ekonomik ve ulaşım imkânlarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak istemiştir.
Toros tünelleri itilaf devletleri tarafından işgal edilecekti. (Madde 10)	--- İtilaf Devletleri'nin Osmanlı devletinin ulaşımını denetimi altına almak istemiştir.
Hükümet haberleşmesi dışındaki telsiz, telgraf ve kabloların kontrolü itilaf devletlerinin denetimine geçecekti. (Madde 12)	--- İtilaf devletleri ulaşım ve haberleşmeyi kontrol ederek işgallerin diğer bölgelerde duyulmasının ve Türk halkının işgallere karşı koymasını engellemek istemiştir.
Doğudaki altı ilde (Erzurum, Van, Diyarbakır, Elazığ, Sivas, Bitlis) bir karışıklık çıkarsa İtilaf devletleri bu vilayetlerin herhangi bir yerini işgal edebilecektir. (Madde 24)	--- Bu maddeyle doğuda bir Ermeni devleti kurulması amaçlanmıştır.

İtilaf Devletleri, barış antlaşmasının imzalanmasını dahi beklemeden Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesini dayanak göstererek Osmanlı topraklarını işgale başladı. **İngilizler** ilk olarak **Musul'u**, daha sonra **Antep, Urfa** ve **Maraş'ı** işgal etti. Samsun, Çanakkale, Kars, Batum ve Ardahan'a asker çıkardı. **Fransızlar Adana** ve **Mersin** çevresini, **İtalyanlar** ise **Antalya, Konya** ve **Muğla** çevresini işgal etti.

İtilaf Devletlerinin donanmaları 13 Kasım 1918'de İstanbul'a geldi. O gün düşman gemilerini gören **Mustafa Kemal** Paşa "**Geldikleri gibi giderler.**" diyerek bir mücadeleye gireceğinin işaretini verdi. Mustafa Kemal'in bu sözü onun **ileri görüşlülüğüne** örnektir.

BİLGİ NOTU: İtilaf devletleri ateşkes hükümlerini her türlü yoruma açık şekilde hazırlamıştır. **Amaç bu hükümleri istediklerini uygulamaktır.**

Mondros Ateşkes Antlaşması İle İlgili Tutumlar:

- ➡ **İstanbul Hükümeti:** İşgalleri kolaylaştırmak için elinden geleni yaptı. Hatta Anadolu'ya nasihat heyetleri göndererek işgallerin geçici olduğunu ve karşı konulmaması gerektiği konusunda halkı ikna etmeye çalıştı.
- ➡ **Mustafa Kemal:** Mondros'un maddelerinin her türlü yoruma açık olduğunu, İstanbul'a çektiği telgrafta antlaşma maddelerinin yanlış uygulanabileceğini, ordunun terhis edilmemesi gerektiğini söyledi, emrindeki yedinci orduyu dağıtarak genelkurmay emrine girdi.
- ➡ **Halkın tutumu:** İşgaller tepki ile karşılandı. Yunanlıların İzmir'i işgali üzerine bütün yurttta protesto mitingleri düzenlendi.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Sonuçları:

- 🚩 Osmanlı Devleti fiilen sona erdi.
- 🚩 İstanbul ve Anadolu işgal edildi.
- 🚩 Milli Mücadele ve Kuvay-i Milliye ruhu ortaya çıktı.
- 🚩 Milli cemiyetler kurulmaya başladı.

BİLGİ NOTU: Osmanlı topraklarının paylaşımı konusundaki anlaşmazlık sebebiyle Sevr antlaşması geç imzalanmıştır.

CEMİYETLER VE KUVÂ-YI MİLLÎYE (2. Ünite 4. Kazanım)

MİLLÎ VARLIĞA DÜŞMAN CEMİYETLER (ZARARLI CEMİYETLER)

Azınlıkların Kurduğu Zararlı Cemiyetler

CEMİYET ADI	AMACI	ÖNEMLİ ÖZELLİĞİ
Mavri Mira Cemiyeti	--- Bizans'ı yeniden diriltmek, Yunan işgalini kolaylaştırmak	İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bu cemiyetin faaliyetini yok etmek için kurulmuştur.
Pontus Rum Cemiyeti	--- Samsun merkez olmak üzere Karadeniz'de Rum devleti kurmak	Trabzon Muhafaza-i Hukuku Milliye Cemiyeti bu cemiyetlerin faaliyetini yok etmek için kurulmuştur.
Hınçak ve Taşnak Cemiyeti	-- Doğu Anadolu'da Ermeni devleti kurmak	Vilayet-i Şarkîye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bu cemiyete karşı kurulmuştur.

Türklerin Kurduğu Zararlı Cemiyetler

CEMİYET ADI	AMACI
Kürt Teali Cemiyeti	--- Amaç Anadolu’da bir Kürt Devleti kurmaktır.
Hürriyet ve İtilaf Fırkası	--- İttihat ve Terakki Cemiyeti yerine kurularak milli mücadeleye tepki göstermekti.
İngiliz Muhipler Cemiyeti	-- İngiliz mandasına girmeyi sağlamaktı.
İslam Teali Cemiyeti	--- İngiliz desteğini alarak saltanat ve hilafetin devamını sağlamaktı.
Sulh ve Selamet-i Osmaniye Cemiyeti	--- Ülkenin kurtuluşunun “padişah ve halifenin emirlerine sıkı sıkıya bağlı kalmakla” gerçekleşeceğini savunuyordu.

MİLLİ CEMİYETLER (YARARLI CEMİYETLER)

CEMİYET ADI	AMACI
Vilayet-i Şarkıye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti	--- Doğuda kurulacak Ermeni Devleti'ne karşı gazete çıkararak propaganda yapmak--- İstanbul’da kuruldu.
Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti	--- Kadınların milli mücadele'ye katılımını sağlayarak yardım kampanyalarıyla düzenli ordunun ihtiyaçlarını sağlamak ----- Sivas’ta kuruldu.
İzmir Müdafaa-i Hukuk ve Reddi İlhak Cemiyetleri	-- İzmir ve çevresinin Yunanlılara verilmesini engellemek
Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti	--- Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgalini önlemek--- Edirne’de kuruldu.
Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti	--- Rum ve Ermenilerle mücadele ederek Karadeniz’de Rum devletinin kurulmasını önlemek
Kilikyalılar Cemiyeti	--- Adana ve çevresinin Fransızlar tarafından işgal edilmesini önlemek-- - İstanbul’da kuruldu.
Milli Kongre Cemiyeti	--- Dünyada Türkler aleyhine yapılan olumsuz propagandaları yok etmek --- Diğer cemiyetlerden farklı olarak basın yayın yoluyla mücadele etmişlerdir, bölgesel değil ulusaldır.

BİLGİ NOTU: Yararlı cemiyetler bölgesel olarak kurulmuştur, her cemiyet kendi bölgesini savunmaktadır. Bu yüzden **Mustafa Kemal birleştirici ve bütünleştirici gücünü kullanarak** tüm yararlı cemiyetleri **Sivas Kongresinde “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti”** adı altında birleştirmiştir.

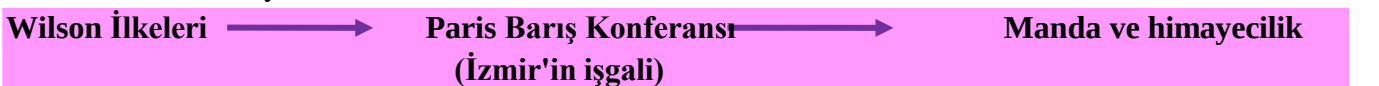
BİLGİ NOTU: İşgallere karşı ilk direniş Hatay Dörtyol’da başladı.

BİLGİ NOTU: Batıda ilk kurşun İzmir’in işgali üzerine Gazeteci Hasan Tahsin tarafından atılmıştır.

Kuvay-ı Milliye: 1- Türk milletinin bağımsız yaşama ve vatanseverlik duygusundan ortaya çıkan direniş azmi. 2- Düşmana karşı düzensiz silahlı mücadele için kurulan birlik.

Terhis edilen askerlerin de yer aldığı bu birliklere eli silah tutan kadın-erkek bütün vatanseverler katılabilirdi. Büyük çoğunluğunu **sivil halkın** oluşturduğu bu birliklerin **ihtiyaçları da yine halk tarafından** karşılanıyordu. Kuvâ-yı Millîye birlikleri, düzenli ordu kurulana kadar işgalci devletlere karşı mücadele ettiler. BMM açıldıktan sonra meclise karşı çıkarılan isyanların bastırılmasında görev aldılar. BMM açıldıktan sonra Kuvâ-yı Millîye birlikleri birleştirilerek düzenli orduya dönüştürüldü.

Manda ve Himayecilik: Kendisini idare edemeyecek kadar zayıf ve güçsüz ülkelerin güçlü devletler tarafından yönetilmesi sistemidir.

@sosyalpusulasi